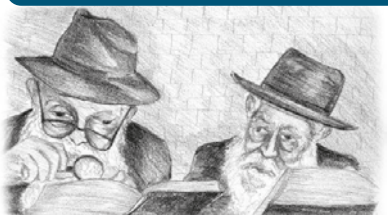
כשם שפרצופיהם שונים כך דעותיהם שונות

בסוד שיח

בס"ד ■ יום רביעי ■ פרשת דברים ■ ו' מנחם אב ה'תשפ"ב ■ 03.08.2022 ■ גליון מס' 695

מסע חיים

מכתב ממטופלת בגין מחלה אונקולוגית
לעומדת בראש המחלקה ההמטולוגית

שלום ד"ר, כבר הרבה זמן שאני רוצה לדבר איתך, אבל שיחה כזאת טובה מלב אל לב, שיחה שאת תשמעי אותי באמת, הרי שנתיים וחצי אני מקשיבה לך, הגיע הזמן קצת לאזן...לא?? לבעלי יש מטופל קיבוצניק די שמאלני, יום אחד במהלך הטיפול היה ביניהם ויכוח סוער, באמצע הוויכוח כשהרוחות התלהטו בעלי אמר לו "אני לא מבין אותך, הרי אנחנו מסכימים כמעט על הכל!" המטופל תמה: "אנחנו מסכימים? הרי דעותינו הפוכות לגמרי.!!" אמר לו בעלי: "תראה אתה חושב שאני משוגע ואני חושב שאתה משוגע אז על מה אנחנו לא מסכימים בדיוק???"

תראי ד"ר אנחנו במסע משותף, אני רוצה שהוא יהיה ארוך כמה שיותר, לא כאן בהמטולוגיה, אלא כאן בעולם הזה, מתוך בריאות ושמחה. אז גם אם את חושבת שאני משוגעת כי אני כל הזמן מאמינה בהחלמתי השלמה, ואת - בוודאי מתוך דאגה לשלומי רוצה שאני אהיה 'ריאלית' ולא אבנה ציפיות ואז אתאכזב כשהן לא תתגשמנה... אז אני מבטיחה לך ד"ר שאני לא הולכת להתאכזב וגם לא להרים ידיים ואת לא צריכה לדאוג לי בזה. אין צורך לרפד לי את המציאות ולהכין אותי לתוצאות הרות האסון והבלתי נמנעות (אליבא דסטטיסטיקה), אין צורך להזכיר לי כל פעם שמה שאני אומרת או עושה אינו קשור למציאות. הוא קשור ועוד איך, פשוט זו לא המציאות שלך....אני רואה אותך מנהלת פה את המחלקה בחן, בחסד וברחמים ולא מבינה איך את שורדת כשאת יודעת שלפי הסטטיסטיקה, 001% ממטופלייך לא יחלימו...

זה לא עניין של אמונה או ניסים, אני מאוד מאמינה בניסים אבל פה זה לא העניין , פה זה קשור לעבודה קשה! הרבי מלובביץ' אומר שהמחלה לכל סוגיה וגווניה שייכת לקליפת עמלק ובזמן האחרון התחלתי להבין על מה מדובר. הרי מה זו קליפת עמלק? עמלק הוא נכד של עשיו. הוא מייצג על פי החסידות את הספק, את הקרירות. כשיעקב מגיע לעשיו שרוצה להרוג אותו, יעקב מצליח לשכנע אותו לא לפגוע בו על ידי כך שהוא מזכיר לו את הבטחת הקב"ה לאברהם על דבר הגלות הצפויה לצאצאיו במצרים.

אומר יעקב לעשיו: אם אתה הורג אותי, צאצאיך ירדו למצרים, אם אתה משאיר אותי אני מתחייב ששלי ירדו! ואכן יעקב ובניו יורדים מצריימה, עוברים שם שיעבוד קשה מאוד של 012 שנים, התעללות בלתי נתפסת ועבדות מבזה. בסוף הם נגאלים, ויוצאים ממצרים בניסי ניסים - עשר המכות, קריעת הים, התגלות ה' לעיני כל העולם - ומי מחכה להם אחרי הסיבוב? עמלק, נכדו של עשיו, ולמה? כדי להרוג אותם, בדיוק כמו שתכנן כשפגש את יעקב. דבר לא השתנה.

במשך השנתיים האחרונות אני עובדת קשה למצוא את המקום של עמלק בתוכי. ברור לי שכל זמן שהקרירות הזו, השנאה העצמית הזו בדיוק כמו זו שהייתה לעמלק שהיה מוכן לקפח את חייו רק בשביל שבעתיד יהיה מי שיפגע בישראל (ורש"י אומר כקופץ לאמבטיה רותחת...) ככה גם עמלק שבתוכי מנסה לפגוע בי, להרוג אותי. זו מחלה אוטו-אימונית ולא סתם, זו שינאה עצמית מהסוג הגרוע ביותר. עמלק מנסה לשכנע אותי מבפנים שלא אחלים, לא יקרה נס וכל הסטטיסטיקה אומרת... אבל האמת שבבסיס העניין מדובר בחוסר רצון לחיות ואת העמלק הזה אני ממגרת. דרך המחלה גיליתי את החיים ואני לא מתכוונת לוותר עליהם. ובחרת בחיים זה כאן ועכשיו וזו רפואתי.

כשנשבעת את שבועת הרופאים נשבעת לעזור לכל אדם להחלים, לא נשבעת להיות ריאלית. מאידך, אני לא מבקשת לעמוד כאן ולמכור לי אשליות, אני לא צריכה ממך כלום ב"ה יש לי קב"ה, רבי, בעל, משפחה. את כאן בתור שליחה טובה שנתנה לי תרופה שעוזרת מאוד ואת יכולה להיות גם שותפה למסע. שותפה לדרך חדשה. אני רוצה את השותפות שלך בהחלמה שלי לא רק בשבילי

כל מאמץ בענייני תורה ומצוות, אף שהוא חובה בפני עצמו, מרחיב את הצינורות לקבלת ברכות ה' לכל אחד ואחד מבני המשפחה.
הרבי מלובביץ'.

עוד בעיתון

ניתן לעבור לכתבה הרצויה ע"י לחיצה על שמה.

היום שבו נולד משיח
תשעה באב הוא היום הטראומטי ביותר בתולדות ישראל, אשר עוד...
המשך בעמ' 2

הבו לכם אנשים
נושא המנהיגות מופיע פעמים רבות בתורה, והמנהיגות אינה נבחנת רק...
המשך בעמ' 3

אנשי המלחמה
כחודש לפני פטירת משה, הוא מכנס את העם ומדבר עימם - שלושים...
המשך בעמ' 3

שו"ת קיץ
מצוות הבדלה במוצאי שבת שחל בו צום תשעה באב
המשך בעמ' 4

סיפור לשבת
"שייכנס נקי לארץ ישראל"
רבנו ישעיה הורביץ הלוי זי"ע,השל"ה הקדוש,ישב על כס הרבנות בעיר...
המשך בעמ' 6

שביבים
- "בין הזמנים"
- "בין איש ובין אחיו"
- מסלול ההצלה הפלאי

המשך בעמ' 6

אזהרות לדיינים
"ואצוה את שופטיכם בעת ההיא לאמר, שמוע בין אחיכם ושפטתם...
המשך בעמ' 11

מנהגי יהדות תימן ב-9 הימים
בסידורי תימן הקדומים אין פירוט של ההלכות בתקופה הזו שבין י"ז בתמוז...
המשך בעמ' 12

אלא גם בשבילך, בשביל לפתוח הסתכלות חדשה שבע"ה תביא להחלמה של הרבה מאוד מטופלים לא רק במיאלומה אלא גם במחלות אחרות.

אצלינו אומרים תחשוב טוב יהיה טוב. אנחנו לא יוצרים מציאות אבל אנחנו בהחלט יכולים להשפיע על ההשגחה הפרטית (בעזרת מחשבה, דיבור, מעשה) שאיתה הקב"ה בורא לי את המציאות. ההחלמה שלי באה מה' על ידי עבודה קשה של התבוננות ומחשבה ומעשים שנעשים בשמחה.

אני מודיעה לך שאני מחלימה. אני לא מבקשת את ההסכמה שלך או האופטימיות שלך למרות שזה יהיה נחמד, אני משתפת אותך בהבנה שהרפואה שלי, ההחלמה שלי באה ממקומות נוספים, היא הוליסטית ולא תלויה רק בתרופות שאותן את מספקת לי.

ההחלמה שלי לא מבוהלת מסטטיסטיקות, והיא אפשרית לחלוטין - חשוב שתדעי את זה. למעשה את כבר יודעת כי בכל פעם שיוצאת תרופה חדשה לשוק, בודקים את התרופה על קבוצות מחקר שחלקן נוטלות את התרופה וחלקן נוטלות פלאסיבו. אפילו אתם יודעים שהאמונה של האדם משפיעה על הריפוי, ויכולה לחולל מהפך. אז אולי את לא כל כך ריאלית כמו שאני חושבת...

אדם בלי רצון עמוק ופנימי לחיות לא יוכל לעולם לנצח את המחלה. אדם שממגר את העמלק שבתוכו ומפסיק לשנוא את עצמו בשנאת חנם מסיר את האיום הגדול ביותר שמכלה אותו מבפנים, זו העבודה שלי.

התוצאות - זה כבר לא שלי ולא שלך, זה מלמעלה.

היום שבו נולד משיח

/ הרב זאב גרינוולד, ערכים

תשעה באב הוא היום הטראומטי ביותר בתולדות ישראל, אשר עוד במדבר סיני, כאשר העם בכה בכיה של חינם, הוכר תאריך זה כמועד לפורענות. עם זאת מלווה אותנו הנבואה: "כה אמר ה'... וצום החמישי... יהיה לבית יהודה לששון ולמועדים טובים" (זכריה ח', ט'). לאמור, האבל ביום זה הוא זמני, כי בעתיד הוא יהיה יום חג ושמחה.

אף רבי עקיבא, כאשר נקלע אל הר הבית השומם, צחק בראותו שועל יוצא מחורבות קודש הקודשים. צחק, בעוד רעיו התנאים היו מזועזעים עד בכי.

גם אנו היום מנציחים את הסתירה. בתום הצום אנו סוגרים את ספרי הקינות, וכבר מתנערים מן הזיכרונות הכבדים. כאילו לפי פקודה משנים את מצב הרוח. ללא הפסק של פרק זמן סביר, בלי אתנחתא, נכנסים ל"שבת נחמו", שבת ששמה כשם הפטרתה: "נחמו נחמו עמי יאמר אלוקיכם".

מול הכרזת הששון של הנביא, לנוכח קביעת תאריך הולדת הגואל ביום זה, לשמע צחוקו של רבי עקיבא ולמראה צמיחת ה"נחמו" מתוך ה"איכה" - אתה תר ומחפש היכן טמון גרעין הנחמה והגאולה בחורבן עצמו.

האומנם, המוות הוא מבשר החיים?

אכן, חוקי רוח האדם וחוקי חייו החברתיים שווים הם לחוקי הטבע. כמו שבעולם הסובב אותנו צומח החדש רק מן הישן והכלה, כך גם בעולם הרוח.

הלילה הוא מבשרו של היום. ריקבון הזרע במעבה האדמה הוא תנאי לנביטת החיטה החדשה. עץ מצמיח עלים רעננים באביב רק לאחר שנשרו עלי העונה הקודמת בשלכת הסתיו, וכללים אלו יפים גם בחיי אדם ובגורל העם והארץ. האדם אמנם כפוף לחוקים אלו לחלוטין. הוא אינו יכול להפר אותם, אך בידו להתחמק מן המחזוריות של צמיחה - כליה - צמיחה, אם תרבותו תושתת על יסודות שישמרו לנצח את רעננות העלה באביב.

האם משום כך צחק רבי עקיבא? חבריו הבוכים של רבי עקיבא אמרו לו: מקום שכתוב בו: "הזר הקרב יומת', ועכשיו שועלים הלכו בו, ולא נבכה?!

אמר להם: לכן אני משחק, שכתוב: "ואעידה לי עדים נאמנים את אוריה הכהן ואת זכריה בן יברכיהו". וכי מה ענין אוריה אצל זכריה? אלא תלה הכתוב נבואתו של זכריה בנבואתו של אוריה. באוריה כתוב: "לכן בגללכם ציון שדה תחרש". בזכריה כתוב: "עוד ישבו זקנים וזקנות ברחובות ירושלים'. עד שלא נתקיימה נבואתו של אוריה, הייתי מתירא שמא לא תתקיים נבואתו של זכריה. עכשיו שנתקיימה נבואתו של אוריה, בידוע שנבואתו של זכריה מתקיימת (מכות כ"ד).

זהו צחוק שהוא השקפת עולם. אמנם השממה שנתגלתה לעיניו פצעה את לב רבי עקיבא, אולם הוא הבחין גם בקיומה המלא והמדויק של נבואת החורבן, הקשורה בקשר הדוק אל נבואת התקווה בעתיד. כל עוד לא התקיימה הנבואה, אפשר לתלות את המפלה בתהליכים היסטוריים בלתי נמנעים, כמיטב מסורת מפרשי ההיסטוריה האנושיים ומנתחיה.

אולם הנבואה שהושמעה לפני ההתרחשות והתגשמה במלואה עד לפרט אחרון, מכריזה על הנהגה שמיימית הקובעת את מסלול המאורעות. על כן כליה זו מעוררת שמחה אף בתוך הצער. בחשכה עצמה מצויה נקודת האור. התפרקות הממלכה היהודית ופיזור העם כמוץ ברחבי תבל הם תנאים הכרחיים לצמיחה המחודשת, ליצירת אפשרות להתפתחות החדשה.

ממרחק הדורות משקיף עלינו רבי עקיבא, וצחוקו צוחק בתוך ליבנו, מעלה חיוך על שפתינו, כי עוד מעט: בשוב ה' את שיבת ציון... אז ימלא שחוק פינו".

הבו לכם אנשים

/ הרב יעקב הלוי פילבר

נושא המנהיגות מופיע פעמים רבות בתורה, והמנהיגות אינה נבחנת רק איך האדם מנהיג את האחרים, אלא בעיקר היא נבחנת כיצד האדם מנהיג את עצמו. בתורה פוגשים אנו מנהיגות שהצליחה ומנהיגות שכשלה, החל מאדם הראשון שכשל לא רק במה "שנתנכר לעצמיותו, שפנה לדעתו של נחש ואיבד את עצמו, לא ידע להשיב תשובה ברורה על שאלת איכה" כלשונו של הראי"ה קוק [מוסר הקודש עמ' קמ], אלא בעיקר כשלא ידע לאחר החטא ליטול אחריות אישית והטיל את האשמה על אשתו באומרו: "האשה אשר נתתה עמדי". אחריו בנו קין שגם הוא התכחש לאשמתו ואמר: "השומר אחי אנכי?!". מנהיגות כושלת מוצאים אנו גם בבית יעקב, כמו ראובן האומר לאחיו על יוסף: "לא נכנו נפש", אך בה בעת אינו מתייצב עם מלוא האמת הפנימית שלו ונאבק עליה, אלא מתחכם ואומר להם דבר אחד: "השליכו אותו אל הבור", דבר שימצא חן בעיני האחים, כשכוונתו האמיתית היא: "למען הציל אותו מידם להשיבו אל אביו". ורק מאוחר יותר כאשר הוא מזהה אצל אחיו חרטה על מעשיהם באומרם: "אשמים אנחנו", רק אז הוא מקבל אומץ ומטיח בפניהם: "הלוא אמרתי אליכם!". וכאשר סוף סוף ראובן לוקח מנהיגות, גם אז הוא מתחמק מלסכן את עצמו, ולכן כשהוא רוצה לשכנע את אביו שישלח אותם למצרים עם בנימין, אין הוא מקריב את עצמו אלא אומר: "את שני בני תמית", ומפני הרפיסות הזו נלקחה ממנו הבכורה. שיהיו "ידועים לשבטיכם" - "שאתם מכירים אותם שהרי גדלתם ביניהם" (מדרש הגדול), וכמו שפירש הרמב"ם (הל' סנהדרין פ"ב ה"ז): "וידועים לשבטיכם - אלו שרוח הבריות נוחה מהם" ומסביר הרמב"ם: "ובמה יהיו אהובים לבריות? בזמן שיהיו בעלי עין טובה ונפש שפלה וחברתם טובה ודיבורם ומשאם בנחת עם הבריות".

השפיטה היא אחת מדרכי הנהגה והיא משמשת לה דוגמא, גם כאן אין להסתפק רק בידע של השופט אלא נדרשות ממנו עוד חמש תכונות: "ענוה, יראה, שנאת הממון, אהבת האמת ובעלי שם טוב". וכדי ליישם בחיי החברה שלנו את הדרישות הללו במערכת המשפטית, יש צורך לחולל מהפיכה בשיטת מינוי השופטים או הדיינים, שאז לא רק השליטה בספר החוקים וצבירת ניסיון מעשי בעריכת הדין, הם הכישורים היחידים הנדרשים מהבא לשבת על כס המשפט, אלא חייבים לעמוד גם על טיבו של האיש החורץ גורלות. ולכן ההקפדה צריכה להתחיל כבר באיוש וועדת מינוי השופטים או הדיינים, לקבוע מי הם הממנים, כמו שאמרו במדרש [ספרי דברים טז]: "לא תכיר פנים - זה מינוי הדיינים. לא תטה משפט - שלא תאמר איש פלוני נאה, איש פלוני קרובי". ועל השלב המוקדם הזה המתחיל כבר במינוי הדיינים אמרו בגמרא [שבת קלט א]: "שבר ה' מטה רשעים - אלו הדיינים שנעשו מקל לחזניהם. שבט מושלים - אלו תלמידי חכמים שבמשפחות הדיינין". ופרש"י (שם): "שבט מושלים - מקל אגרופין של מושלין, היינו דיינים רשעים שתלמידי חכמים שבמשפחותם להם למקל ואגרוף, שעל ידיהם היו מעמידין אותן ומחפין עליהן ועושין סניגורון לדבריהם".

מהי השיטה האלטרנטיבית המבטיחה את בחירת הטובים ביותר? הדרך לכך לימדונו חז"ל: "אמרו חכמים, שמבית דין הגדול היו שולחים בכל ארץ ישראל ובודקים, כל מי שימצאוהו חכם וירא חטא ועניו ושפוי ופרקו נאה ורוח הבריות נוחה הימנו - עושים אותו דיין בעירו, ומשם מעלים אותו לפתח הר הבית, ומשם מעלים אותו לפתח העזרה, ומשם מעלים אותו לבית דין הגדול" [רמב"ם שם ה"ח עפ"י סנהדרין פח ב]. משא"כ השיטה הקיימת כיום היא שתלמיד חכם המבקש להיות דיין נדרש לבוא ולהיבחן ולהוכיח את ידיעותיו, ובמקביל להפעיל קשרים ולחצים כדי לזכות במינוי, שיטה המתאימה לחברה קרייריסטית ותחרותית שאינה הולמת תלמיד חכם צנוע הבורח מן הכבוד. ועל כן למעשה הטובים והראויים לדון נשמטים מן התפקיד. הנביא אומר: "ציון במשפט תפדה ושביה בצדקה" - רק הנהגה המשלבת את המשפט עם הצדקה היא שתביא את הגאולה. ולכן מנוי הדיינים הוא מרכיב חשוב לא רק לעשיית צדק אלא גם לקירוב הגאולה.

אנשי המלחמה

/ הרב איתמר הרשקו

לע"נ אמי מורתי רות ב"ר חיים יהודה הריני כפרת משכבה

כחודש לפני פטירת משה, הוא מכנס את העם ומדבר עימם - שלושים ושבעה ימים רצופים, החל מראש חודש שבט ועד לז' באדר.

העם עמו מדבר משה, אינו זה שיצא ממצרים. אלא אלו בניהם וממשיכי דרכם, של האבות - יוצאי מצרים. כשמשה מגדיר את דור האבות - 'אנשי המלחמה', הגם שהם ישבו לבטח ובשקט, ברוב ארבעים שנות הנדודים.

מלחמות ישראל במדבר היו ספורות - מלחמת עמלק מיד לאחר

יציאת מצרים, מלחמת המעפילים שלאחר חטא המרגלים, וכן מלחמת בני לוי בחוטאים שחטאו בעגל. ואילו מלמחות הכנעני, סיחון, עוג ומדין - היו כבר ע"י בני הדור של באי הארץ, עם תום כל הדור הקודם.

כך שלמעשה עניין 'אנשי המלחמה' בא לתאר מציאות אחרת של 'לוחמה' - והם עשרת הניסיונות שניסו האבות את ה' במדבר, שהיה בזה מעין התרסת מלחמה כנגד דבר ה'[1].

שכבר עם יציאתם ממצרים, לא נחם אלוקים דרך ארץ פלשתים - פן יראו מלחמה וירצו לחזור למצרים עקב כך. למרות שישראל יצאו חמושים בכלי המלחמה, בהם הם השתמשו במלחמות השונות[2]. אך לא עצם המלחמה היא שגרמה שלא יעברו ישראל בדרך הקצרה, כי אם רצון ה' לחנך את ישראל ולהרגילם בתורה ובמצוות[3]. ולדרגה שכזו לא ניתן 'לקפוץ' ולדלג, אלא יש לבנותה מהמסד ועד הטפחות.

אך רק מי שהנו 'איש מלחמה' הוא היכול להשיג זאת. שלולי היותו מוכן לכל קרב שהוא, אין ביכולתו להשיג דבר.

וכעת עם תום כל 'אנשי המלחמה' של הדור הקודם, משה מוכיח את הבנים על חטאי האבות[4] - שבגללם נדדו כולם ארבעים שנה במדבר. ומבקש בכך לחזקם ללכת בדרך האמת והישר[5], יחד עם יציאה למלחמה על כיבוש הארץ וחלוקתה לשבטים.

ולכן רק לאחר מלחמות סיחון ועוג[6], שבאו עקב הצורך לסבוב את ארץ אדום ומואב - ולא להתגרות בהם. אז ראו ישראל מהי הדרך הישרה בעיני ה' - שלא להתגרות באומות בני משפחת אברהם ולוט[7]. משום שיש להם זכות בארצות האלו, עד לימינו אנו - ימי ביאת המשיח[8].

וכשנאלצו ישראל לסבוב את ארץ אדום, הם פגשו בסיחון היוצא לקראתם למלחמה. וביחד עם עוג שבא אח"כ - כבשו ישראל את עבר הירדן המזרחי כולו, כמקום נחלת בני גד וראובן. וכחלק מכל הארץ שהובטחה לאברהם בברית בין הבתרים - 'מנהר מצרים עד הנהר הגדל נהר פרת'[9].

שילוב שני הדברים גם יחד - הליכה בדרך הישר יחד עם כיבוש הארץ, היא המלחמה שמוטלת כעת על דור הבנים 'באי הארץ'. שכך היא אומנות אבותם שמימות עולם - כאברהם השב מהמלחמה, ומגיש מנחה למלכי-צדק מלך שלם[10]. ובכך מראה אברהם לכל מלכי עולם - מהי היא הדרך בה המלחמה נעשית. שלכל אנשי המלחמה ניתנת חלוקת השלל - מחד, כדרך ישרה הראויה בעיני האדם[11]. יחד עם הנקמה בקמים עלינו ובמצרים לנו - מאידך, כדרך הטובה בעיני ה'. ובכך אנו זוכים למצוא חן ושכל טוב בעיני אלוקים ואדם, וכפי שהתחייבו לעשות כן - בני גד ובני ראובן[12]. ומתוך כך נתן להם משה את נחלת עבר הירדן המזרחי, כדוגמא לחלוקת הארץ בצד המערבי.

וכמו שארע עם ישראל בתחילת ימי השופטים, אז עלו בני שמעון יחד עם בני יהודה - על מנת לכבוש את הארץ שטרם נכבשה בימי יהושע[13]. ובמלחמת סיסרא וברק - אז באו השבטים השונים לעזור, ל'עזרת ה' בגיבורים'[14].

1 - ואחשוב אני שקראם כן לפי שהם נלחמו עם האלהים והטיחו דברים כנגדו וידברו באלהי' ובמשה. ומזה הצד נקראו אנשי המלחמה - האברבנל דברים ב, יג

2 - **וַחֲמֻשִׁים** אין חמושים אלא מזויינים. לפי שהסיבתן במדבר גרם להם שעלו חמושים... וכתוב זה לא נכתב כי אם לשבר את האזן שלא תתמה במלחמת עמלק ובמלחמות סיחון ועוג ומדין מהיכן היו להם כלי זיין שהכו ישראל בחרב, ברש"י ישן - רש"י שמות יג, יח

3 - וכתב רבינו חננאל ז"ל שהוליכם דרך המדבר לסבה אחרת והיא כדי להרבות להם אותות ומופתים כי אילו הוליכם דרך ארץ פלשתים הקרוב ויתן הקב"ה בלבם שיתנו להם רשות לעבור דרך ארצם ושלא יעכבו אותם כלל היה האות קל ועל כן חייבה החכמה להסב אותם דרך המדבר להיות האותות רבים וגדולים בירידת המן ועלית השלו והוצאת מים מן הצור כי כפי מה שנתרחקו מן הישוב יגדל האות והמופת שיעמוד מין האדם במקומות ההם... ודע כי כל עניני ישראל ומקריהם במדבר הכל היה נסיון גמור כדי שיגדלו נפשם השכלית במדרגות הבטחון שהוא שרש האמונה כדי שיהיו ראוים לקבל התורה - רבינו בחיי, שמות יג, יז

4 - **אלה הדברים** (ספרי) לפי שהן דברי תוכחות ומנה כאן כל המקומות שהכעיסו לפני המקום בהן לפיכך סתם את הדברים והזכירם ברמז מפני כבודן של ישראל - רש"י דברים א, א

5 - ועשית הישר והטוב בעיני ה' - דברים ו, יח

6 - **אחרי הכותו** אמר משה אם אני מוכיחם קודם שיכנסו לקצת הארץ יאמרו מה לזה עלינו מה היטיב לנו אינו בא אלא לקנתר ולמצוא עילה שאין בו כח להכניסנו לארץ לפיכך המתין עד שהפיל סיחון ועוג לפניהם והורישם את ארצם ואח"כ הוכיחן - שם ב, ד

7 - **ירשה לעשו** מאברהם עשר עממים נתתי לו שבעה לכם וקיני וקנזי וקדמוני הן עמון ומואב ושעיר אחת מהם לעשו והב' לבני לוט בשכר שהלך אתו למצרים ושתק על מה שהיו אומרים על אשתו אחותי היא עשאו כבנו - שם, ה

8 - **עד מדרך כף רגל** אפי' מדרך כף רגל כלו' אפי' דריסת הרגל איני מרשה לכם לעבור בארצם שלא ברשות ומ"א עד שיבא יום דריסת כף רגל על הר הזיתים שנא' (זכריה יד) ועמדו רגליו וגו' - שם

9 - בראשית טו, יח

10 - **ויתן לו** אברם מעשר מכל אשר לו, לפי שהיה כהן - רש"י בראשית יד, כ

11 - **הנערים** עבדי אשר הלכו אתי ועוד ענר אשכול וממרא וגו' ואע"פ שעבדי נכנסו למלחמה שנא' הוא ועבדיו ויכם וענר וחבריו ישבו על הכלים לשמור אפי' הכי הם יקחו חלקם וממנו למד דוד שאמר (ש"א ל) כחלק היורד למלחמה וכחלק היושב על הכלים יחדו יחלוקו ולכך נאמר (שם) ויהי מהיום ההוא ומעלה וישימה לחוק ולמשפט ולא נאמר והלאה לפי שכבר ניתן החוק בימי אברם - רש"י שם יד, כד

12 - עוד הודיעם שבזה יהיו נקיים מה' ומישראל, פירוש מה' כשיעברו למלחמה על דרך שכתבתי שתהיה כוונתם לקדש שם שמים ולא להנאתם בשביל קיום תנאי הארץ, ומישראל לבל יחשדו שטינא היתה בלבם מהמרגלים כמו שאמר להם משה קמתם תחת אבותיכם תרבות אנשים חטאים שכוונתם לשוב מאחרי ה', ואומרו והיתה הארץ וגו' הבטיחם שבזה תתקיים בידם הארץ לאחוזה ולא תהיה נגזלת מהם, וממוצא דבר אתה למד שאם לא יעשו כדבר משה יושללו מכל הבטחות הטובות - 'אור החיים' במדבר לב, כב

13 - ויאמר יהודה לשמעון אחיו עלה אתי בגורלי ונלחמה בכנעני והלכתי גם אני אתך בגורלך וילך אתו שמעון - שופטים א, ג

14 - **לעזרת ה'** כביכול שמי שהוא עוזר את ישראל כעוזר את השכינה - רש"י שופטים ה, כג

שו"ת קיץ

הרב שבתי יגל / הכולל הקהילתי רעננה

מצוות הבדלה במוצאי שבת שחל בו צום תשעה באב

שאלה: היאך מקיימים מצוות הבדלה במוצאי שבת זו?

תשובה:

יש צורך להתחיל בכך שיש מחלוקת בין רבותינו הראשונים האם יש בכלל מצווה להבדיל את השבת על הכוס כאשר צום תשעה באב חל במוצאי השבת, יש מהראשונים הנוקטים שאין מצוות הבדלה על הכוס נוהגת במקרה כזה וכמה טעמים נאמרו בדבר (במוצאי שבת הרי לא ניתן להבדיל מאחר ואי אפשר לטעום מהכוס

וביום ראשון בערב גם כן לא יבדיל אחר שלא היה חייב בזמן עיקר החיוב - מוצאי שבת, ועוד שמבואר בגמרא שהבדלה על הכוס תלויה בעשירות, ובמוצ"ש זו כולנו עניים מרודים) ויש מהראשונים החולקים ונוקטים שמצוות ההבדלה קיימת ועומדת, אך מכיוון שאי אפשר לשתות את הכוס בגלל הצום, נקיים את מצוות ההבדלה במוצאי הצום כלומר - אור ליום ב'.

להלכה נפסק כדעה השנייה, שיש מצוות הבדלה גם בשבת כזו, ומבדילים בתפילה במוצאי שבת באמירת 'אתה חוננתו' ובמוצאי הצום (ביום א' בערב) מבדילים על הכוס (רק ברכת בורא פרי הגפן וברכת ההבדלה).

וכתבו הפוסקים שחולה אשר איננו צם, חוזר הדין שצריך להבדיל במוצאי שבת מאחר והוא אכן יכול לקיים את מצוות ההבדלה על הכוס, ואדרבה יהיה אסור לו לאכול קודם ההבדלה, כפי שההלכה מורה בכל מוצאי שבת שאין לאכול קודם ההבדלה (ועדיף שיעשה הבדלה על מיץ ענבים ולא על יין או חמר מדינה).

אישה שאינה צמה

ועתה נדבר אודות אישה אשר איננה צמה אם צריכה היא לעשות הבדלה קודם אכילתה, הנה יש מהפוסקים אשר נקטו שאין אישה צריכה לעשות הבדלה על הכוס במקרה כזה מכח 'ספק ספיקא', ואבאר:

מחלוקת ראשונים
אם אישה חייבת במצוות הבדלה

יש לדעת שנחלקו הראשונים האם אישה בכלל חייבת במצוות ההבדלה בכל מוצאי שבת, שיש שנקטו שמכיוון שההבדלה היא מצוות עשה שהזמן גרמא - נשים פטורות, ויש שנקטו שמאחר ומצווה זו שייכת למצוות השבת, הרי כלל בידינו שלכל מצוות השבת - איש ואישה שווין, והשולחן ערוך הביא את ב' הדעות.

והנה במוצאי שבת רגילה וודאי שאישה מקפידה לקיים את מצוות ההבדלה, שהרי מדברי השולחן ערוך מבואר להלכה שפסק שנשים חייבות בהבדלה וזה פשוט.

חיוב נשים במצוות הבדלה
במוצאי שבת שחל בו תשעה באב

אמנם בשבת כזו שצום תשעה באב חל במוצאי השבת, הנה אם האישה צמה, אם כן במוצאי הצום כשהבעל (או האבא) מבדילים, גם היא מקשיבה להבדלה ויוצאת בכך ידי חובה לשיטות המחייבות, אך באופן המדובר בשאלה שהיא לבדה זקוקה לאכול במהלך הצום, יש מהפוסקים שנקטו שאין לה לעשות הבדלה, ויכולה היא לאכול ללא הבדלה מכח ספק ספיקא, ספק שמא הלכה כראשונים הפוטרים נשים ממצוות ההבדלה באופן כללי, ואף אם נשים חייבות במצוות ההבדלה, שמא הלכה כדעת הראשונים הנוקטים שאין כלל מצוות הבדלה במוצאי שבת שחל בו צום תשעה באב כמבואר לעיל (ואף אם לא נפטור את האישה לגמרי ממצוות ההבדלה על סמך ספק ספיקא זה, מכל מקום לגבי איסור האכילה קודם ההבדלה נסמוך על ס"ס זה, ואת מצוות ההבדלה תקיים במוצאי הצום כאשר בעלה יעשה הבדלה ותצא ידי חובה בהבדלתו כבכל מוצאי שבת ומוצאי יו"ט).

ההוראה הלכה למעשה

אמנם לא כך היא ההוראה המקובלת בקרב פוסקי ההלכה, אלא יש לה לשמוע הבדלה קודם אכילתה, ויעשה הבעל הבדלה עבורה, והיא תטעם מהכוס ובכך יוציא אותה ידי חובה וגם יוכל לצאת בעצמו ידי חובה בהבדלה זו (אך אם באמת אינה יכולה לשמוע הבדלה מבעלה או מאחר, ואינה יכולה לעשות הבדלה בעצמה מחמת איזו סיבה שהיא, יכולה להקל עפ"י הנ"ל לאכול ולשתות בלי הבדלה, את ההבדלה תשמע מבעלה במוצאי עצום. ודע עוד שאם היא נזקקת רק לשתיית מים במהלך הצום יכולה לשתות מים אלו גם קודם הבדלה שהרי בכל מוצאי שבת מותר מעיקר הדין לשתות מים קודם ההבדלה).

אמנם לבני ספרד, יכולה היא לעשות לכתחילה הבדלה בעצמה ואינה צריכה שהבעל יעשה הבדלה עבורה (מאחר והשו"ע בסימן רצ"ו סעיף ח' פסק שנשים חייבות בהבדלה, וא"כ דין הבדלה זו של מוצאי שבת שחל בו תשעה באב אינו שונה מדין הגברים, אך לדעת הרמ"א (שם) שחשש לדעת הראשונים שנשים שפטורות מהבדלה באופן כללי, ובהצטרף דעת הרמב"ן שבשבת כגון זו גם גברים אינם חייבים במצוות ההבדלה - שייך כל נידון זה (ויש שנקטו שאף בת אשכנז תעשה לכתחילה הבדלה בעצמה ועדיף טפי מאשר תשמע את ההבדלה מבעלה שיש בזה כמה עקולי ופשורי).

מקווים אנו ששאלה זו לא תהיה בגדר הלכה למעשה, והצום החמישי ביחד עם שאר צומות החורבן יהפכו לששון ולשמחה ולמועדים טובים לכל בית ישראל!

סיפור לשבת

"שוייכנס נקי לארץ ישראל"

רבנו ישעיה הורביץ הלוי זי"ע,השל"ה הקדוש,ישב על כס הרבנות בעיר פרנקפורט אשר על נהר מיין, ומצודתו פרוסה היתה על כל בני הגולה. הוא היה מרביץ תורה לעדרים ורבים היו תלמידיו.ביתו היה בית ועד לחכמים ועל שולחנו הסבו תלמידיו תדיר. שם סעדו את לבם ביד רחבה.פעם אחת נעלמו כפות כסף מבית הרב.בני המשפחה חיפשו את הכפות היקרות בכל פינות הבית,אך האבדה לא נמצאה. החשד נפל על אחד מתלמידי הרב, שהיה יוצא ונכנס בביתו באורח מחשיד. השל"ה הקדוש סירב להאמין לדברי החושדים, וביקש לברר ולדרוש את הדבר היטב.

כשחיפשו בין חפצי התלמיד,נמצאה הגנבה בידו... הדבר היה לשיחה בפי הבריות, התלמיד נכלם עד מאד ובושה כיסתה את פניו. מחמת הבושה עזב התלמיד את הישיבה והלך מדחי אל דחי,עד שהמיר את דתו. הוא לא מצא מנוח לכף רגלו בפרנקפורט, לפיכך נע ונד מעיר לעיר עד שהגיע לעיר יפו בארץ ישראל. שמע חריצותו ופקחותו הגיע לאוזני המושל, והוא התמנה לראש פקידי המכס בנמל יפו.לימים חשקה נפשו של השל"ה הקדוש לחון את עפר ארץ ישראל. הוא נטל את מקל הנדודים ולאחר תלאות רבות הגיע לנמל יפו.כשירד מן האנייה,הכירו התלמיד

המומר,אך הרב לא הכירו, מאחר שכשעזב התלמיד את הישיבה-היתה לו חתימת זקן,ועתה היו פניו מגולחות למשעי, ההיפך מיוסף הצדיק. התלמיד נהג ברבו כבוד גדול והזמינו לנוח בביתו מעמל הדרך. ביתו היה סמוך לחוף הים, בית גדול ומפואר אשר חדרים רבים בו. כשסייר התלמיד עם רבו בין חדרי הבית, הכניסו לחדר אחד, נעלו מבפנים, ולפתע השתנו פניו לבלי הכר:"רבי יהודי!" _ קרא התלמיד_ "קרא ווידוי,כי לשחטך הבאתיך הנה!"התלמיד הוציא מבין בגדיו חרב ארוכה וחדה והציגה לפני הרב.השל"ה הקדוש ביקש את רחמיו, אך הלה הקשיח את לבו:

"לשווא תדבר דברי רחמים על אוזן לא שומעת, מהר להתוודות! ולא, אתקע סכין זאת בלבך בלעדי הווידוי..."

משראה השל"ה הקדוש כי כלתה אליו הרעה, הסב פניו אל הקיר והתוודה ממעמקי לבו.לאחר שסיים,אמר לו תלמידו המומר: "שכב על הארץ בפישוט ידיים ורגליים, פשוט צווארך והכן עצמך לשחיטה!"השל"ה הקדוש עשה כדבריו, שכב על הארץ, סגר את עיניו וקבל עליו עול מלכות שמים בקול גדול, וכמעט שפרחה נשמתו באחד...אך אז הרכין לפתע המומר את ראשו,ונשקו:"מורי ורבי, קומה ושבה! אנא, סלח ומחל לי,כי לטובתך עשיתי זאת".

פתח השל"ה את עיניו ושאל:"מי אתה? אולי ציר שלוח מאת ה' להציל את נפשי מרדת שחת?!" "לא מלאך אלוקים אנוכי, כי אם תלמידך, פלוני בן פלוני,אשר התאבק בעפר רגליך במשך שנים רבות, ולבסוף יצא לתרבות רעה." כשמוע הרב את דברי האיש, זכר את תלמידו שהמיר דתו מפני הבושה, ובשרו נעשה חידודין חידודין.שאלו רבנו:

"מדוע בתחילה אמרת להרגני,ולבסוף נמלכת ממחשבה זו?"-"מורי ורבי!" השיב האיש ברגש-"מעולם לא עלה בלבי להרגך, מכיר אני אותך ואת מעשיך הטובים, ויודע אני כי צדיק גדול אתה. כשירדת היום מן האנייה אמרתי בלבבי: חבל על מורי ורבי אשר כולו קדוש הוא, ובא הנה לארץ ישראל כשרבב על בגדו-הלבנת פניי. לכן חפצתי למחות רושם זה מעל נשמתך הקדושה, ועתה תכנס לארץ הקודש בלא שמץ חטא".השל"ה הקדוש עלה לירושלים, שם ישב על התורה ועל העבודה והרבה לתקן את המעוות...

("עושה פלא" והרב חנניה צ'ולק שליט"א)

שביבים / שאול שיף

"בין הזמנים"

/ הרה"ג רבי שמואל ברוך גנוט שליט"א

בעונת המבחנים האחרונה לישיבות הגדולות, התקשרתי לאביו של אחד מתלמידיי. "יש לי שאלה לשאול אתכם", אמרתי לו. "הבן שלכם בחור מצוין, מבין ועמקן. בכל המבחנים השבועיים שהכנתי, כל השנה, הוא קיבל ציונים של 90-100 אחוז. אם כך, כיצד אתם מסבירים לי את התופעה, לפיה כמעט על כל שאלה שאני שואל אותו על דפי הגמרא שהוא אמור להיבחן בישיבה הגדולה, הוא עונה הפוך, מבולבל ולא ממוקד?".

"הוא לא חוזר מספיק! אמרתי לו את זה כבר!", השיב האב בצער וברוגזה.

"לא ולא. הוא לומד מצוין, ממש לא מפסיק ללמוד לרגע. החברותא שלו הוא הבחור הטוב ביותר בשיעור ושניהם לא מרימים את הראש מהגמרא"...

"אז מה ההסבר?" תהה האב.

"פשוט מאד", השבתי, "הוא לחוץ. הוא מבין את גודל השעה. ברצונו להתקבל לישיבה ברמתו הגבוהה והוא לחוץ כמו סיר לחץ... תעשו לי טובה אישית, תשאירו אותו בבית מחר בבוקר, תקנו לו קופסת גלידה. שינוח חצי יום. מצידי שילמד מה שהוא רוצה, אבל לא מסכת מכות, עליה הוא ייבחן בישיבה הגדולה. פשוט תרגיעו אותו, תסבירו לו שהכל יהיה בסדר, בעזרת ה', ושאין לו שום סיבה להילחץ"... הבחור לא הגיע למחרת. ביום לאחר מכן הוא חזר לישיבה, שמח ומאושר. לא שאלתי אותו האם הוא אכל גלידה ומה הוא עשה בבית. מאותו רגע הוא שב לאיתנו, מבין, מקשיב ויודע. ובעיקר מחייך ושמח. עשר דקות (!) לאחר המבחן שלו בישיבה הגדולה, אליה הוא כה רצה להגיע, התקשרו אלי מאותה הישיבה, הודיעו שהוא התקבל, ושאלו האם נוכל לשלוח אליהם עוד בחורים למדנים ואיכותיים שכמותו...

גם אם במרוצת חיי היום - יום אנו אולי לא שמים לב לכך, אך לחץ החיים, ההספקים והחובות, נותנים בנו את אותותיהם. אנו צריכים לנוח, לאגור כוחות. "מכתבך הגיעני"- כותב מרן החזון איש זצוק"ל- "דע לך יקירי שאין כאן לא חטא ולא אשמה, רק מחוקי הטבע להתעייף. ואין ראוי לזלזל בחוקי הטבע, כי מה שאנו קוראים "טבע", המכוון בזה רצון היותר מתמיד של המהוה כל ההויות יתברך" - ומה עושים במקרה כזה?, כותב רבנו החזו"א לנמען המכתב, שנצרך היה למנוחה מוחלטת: "לכן חובתך להפסיק את לימודך לגמרי על משך שתי שבועות, ותרבה בכלכלה ומזון מבריא ולהוסיף על השינה והטיול ועוד מעניני הבטלה"...

מרן הגראמ"מ שך זצוק"ל כותב במכתב שתכליתם של ימי "בין הזמנים" הם "לנוח ולצבור כוח לקראת התחזקות יתר בעמלה של תורה". הגר"י קמינצקי זצוק"ל הסביר שהאדם צריך להכיר בעובדה ש"בין הזמנים" אינו המשך של ה"זמן" הקודם בישיבה, למרות שיתכן ואדם מסוגל להמשיך ללמוד במהלך "בין הזמנים" באופן דומה לחלוטין ללימודו בישיבה, יגיע יום פריעת החוב ובשלב כלשהו במחצית ה"זמן" הבא יתחוור לו ללומד שהוא מתקשה לעמוד במתכונת הלימודים הרצויה. הגר"י קמינצקי הסביר את הנקודה במשל לספר תורה, שאם חסר בו אחד הרווחים המבדילים בין פרשה לפרשה, ספר התורה נפסל. הוא הסביר שכשם שבחלוקת ספר התורה דרושה הפסקה, כך דרושות להן הפוגות במהלך שנת הלימודים, וגם הפסקה זאת כשהיא נעשית לשם שמים וכדי לאגור כוחות ללימוד התורה, קדושה וטהורה היא.

את "בין הזמנים" צריך לנצל לשתי מטרות חשובות, הסביר מרן הגר"י קמינצקי זצוק"ל, האחד למנוחה והשני לעצמאות רוחנית. במשך זמני הישיבה נמצא הלומד במסגרת ותוכנית לימוד קבועה, אך ב"בין הזמנים" בונה הבחור לעצמו את מערכותיו הרוחניות, בלימוד, בקביעת עיתים מסודרים לתורה, בשמירה על זמני התפילות בהפקדה על "בין אדם לחבירו" בבית פנימה, כיבוד הורים, ועוד מגוון רחב של נושאים בעבודת ה', כמו שמירת העיניים ועוד. ימים אלו מסייעים גם לעיצוב פרטי של הרוחניות והלומד צריך לעבוד על עצמו כעת, בלי לחץ חברתי ולא נוכחות המשגיח או ה'שמירת סדרים', ולבנות את עולמו. המשגיח רבי חיים פרידלנדר זצ"ל כותב במכתביו: "בין הזמנים הוא זמן להינפש, ופירוש הדבר שלא לומדים כל היום אלא רק כמה שעות ביום. אבל הפירוש של "בין הזמנים" הוא כלל לא הפקרות השליטה על עצמו. אדרבה, דווקא ב"בין הזמנים" צריכים להשגיח על השליטה על עצמו ועל סדר קפדני". ה"מגן אבות", כותב כך: "וכשמוצא גופו חלוש מהלימוד ויצטרך לטייל מעט בשווקים וברחובות, יכוין בזה כדי להרחיב ליבו לשוב לתלמודו".

על הגאון מוילנא ז"ל מסופר (בספר "אבי הישיבות") שרופאיו הורו לו שלבריאותו עליו לטייל מידי פעם בעגלה, וכך עשה הגר"א. ואכן, רבים מגדולי התורה והחסידות נסעו למעיינות ועיירות הנופש והמרפא. הרופאים המליצו לראש ישיבת ראדין הגר"מ לונדינסקי זצ"ל לעשות פעילות גופנית, כדי לחזק את גופו. רבי משה סבר שהדרך הטובה ביותר בעבורו היא לעבוד פעם בשבוע בעבודת כפיים והוא החל לעבוד בכל שבוע בשדה כאחד האיכרים, מבלי לחוס על כבודו. שהרי הדבר נצרך לבריאותו. אבל ל"בין הזמנים" ישנה גם מטרה נוספת. ימים אלו- הסביר ראש ישיבת חברון הגרש"ז ברוידא זצוק"ל- הם "זמן הכמיהה לזמן הבא"...

איזו הגדרה נפלאה!!!

חז"ל אומרים ש"בכל יום יהיו בעינך כחדשים". ההתחדשות בעבודת ה' היא כלי ומנוף חשוב להתקדמות. יום חדש, שבוע חדש, סוגיה חדשה, הם כלי להתרעננות ולמילוי מצברים. וכשאנו יוצאים לשלושה שבועות מחוץ להיכל הישיבה או הכולל, משנים אויר ואוירה ונפגשים עם יהודים אחרים, במקומות אחרים, אנו מחכים כבר בקוצר רוח לשוב אל המסלול המוכר והאהוב, אל סדרי הלימוד הסדירים הממלאים את כל ימינו, והאמת היא שאנו זקוקים לכך, לחדש ולהתחדש, לרצות כבר לחזור לישיבה או לכולל, לפתוח באהבה את הגמרא בדף ב' עמוד א' ולהתחיל להסתער על המסכת החדשה.

לא לחינם נפתח לו כל "זמן" בהיכלי התורה ב"ברען" אדיר. כי בני תורה, גם אלו שפגשו את גלי הים הגבוהים וטיפסו על הרים רמים, משתוקקים לחזור למקומם הטבעי. כעת, לאחר הניתוק בן 3 השבועות מה"סדרים" הרגילים, הם חשים בחסרון פי כמה. ולימוד מתוך חשק, כמיהה והשתוקקות, שווה עשרת מונים, כמובן.

"בין איש ובין אחיו"

בט' באייר תשע"ג הייתה הלוויה גדולה בירושלים של תלמיד חכם מהגדולים שבדור. רבים מלומדי התורה כיבדו את המנוח בהשתתפותם וכמובן שגם ספדו לו. באמצע ההספדים ניגש בחור ישיבה כבן עשרים וארבע לאחד מהבנים של הנפטר שעשה עליו רושם שהוא הוא המכבד את הסופדים, ופנה אליו בבקשה שהוא גם רוצה להספיד... הבן אמר לו בתוקף שאין על מה לדבר לתת לבחור צעיר להספיד אדם גדול בזמן שיש כאן הרבה תלמידי חכמים?! אמר לו אותו בחור בקול תקיף: "אם תיתן לי בצורה יפה מוטב ואם לאו אקח בכוח את המיקרופון ואספיד". לא הייתה לאותו הבן ברירה, הוא ביקש את סליחת הציבור והרשות ניתנה. אותו בחור תפס את המיקרופון ופרץ בבכי שנמשך כמה דקות. כשנרגע מעט אמר: בשנת תשס"ט הנפטר הדגול נכנס לשיעור בסדר טהרות שמתקיים בירושלים. אחד מכללי הברזל של השיעור הזה,

שיש לבקש רשות להיכנס לשיעור. כאשר השיעור מתחיל הדלתות ננעלות ואין יוצא ואין בא. מיותר לציין, שלשיעור כזה משתיקים את המכשירים הניידים, טרם הכניסה לבית המדרש. אותו רב לא ידע את הכללים הללו, ונכנס בלי לקבל רשות. מגיד השיעור החל את השיעור והנה הוא מגלה שיש כאן אחד שאינו מן הקרואים. באותו רגע הוא הפסיק את השיעור והמתין. כמה מהתלמידים ניגשו אליו ואמרו לו שצריך אישור להיכנס לשיעור. נעמד הצדיק הזה על רגליו ואמר שהוא מתנצל שלא ידע מאלו הכללים, אבל תורה היא וללמוד אני צריך! המגיד שיעור נעתר לבקשתו והמשיך את השיעור. כעבור מספר דקות המכשיר הנייד של אותו צדיק החל לנגן... כמובן שמיד שלף את המכשיר וכיבה אותו. מגיד השיעור הראה את אי שביעות רצונו והמשיך את השיעור. לא עוברות חמש דקות נוספות ושוב המכשיר פתח את פיו בחכמה, והתחיל לסלסל.... פקעה סבלנותו של הרב המגיד והוא הפסיק את השיעור. נעמד הצדיק הזה שוב על רגליו והתחנן על נפשו שהוא לא אשם: 'כיביתי אותו זעק, זה ממש מעשה שטן! אני לא יודע היכן לשים את עצמי מרוב בושה . תסלח לי!' נעתר המגיד שוב לבקשתו והמשיך בשיעור. אלא שלאחר דקות ספורות נוספות, מעשה השטן המשיך, וזמזום נוסף בחלל נשמע בבית המדרש. מגיד השיעור סגר את הספרים שהיו על שולחנו וזעק: 'כך לא לומדים תורה'!!! סיים את השיעור, והוא עמד לצאת. הצדיק הזה נעמד מיד על רגליו ואמר: 'אני לא מוכן שיהיה ביטול תורה על חשבוני. גבי צר מלהכיל עוון כזה גדול!' ולעיניהם המשתהות של כל מאות המשתתפים הוא קם ויצא בבושת פנים. זעק אותו בחור באותה לוויה ואמר, "כולכם כאן שמעתם על הסיפור הזה, אבל פרט אחד אף אחד מכם לא יודע - המכשיר הסורר היה שלי!!! אני ישבתי לידו, והצדיק הזה שאנו מלווים עתה למנות עולמים ראה שאני מסמיק ולקח את כל הביזיונות עליו, כדי שאני לא אתבייש"! וגעו כולם בבכייה.

(להתעדן באהבתך / סיפורים וליקוטים נפלאים)

מסלול ההצלה הפלאי

שיחה מרתקת עם מרן גאב"ד ירושלים הגאון הגדול רבי יצחק טוביה וייס זצוק"ל על קורות חייו, נס הצלתו, ובית הוריו.

היכן התגורר הרב בילדותו?

בעיירה פעזינג הסמוכה לפרשבורג. אבא היה יהודי צדיק שכל כולו מקשה אחת של עבודת ה'. אני זוכר כאשר הייתי ילד בן שש, אבא לקח אותי אל גינה סמוכה, ישבנו על ספסל, והוא לימד אותי את הפירוש על המשניות של "איזהו מקומן" שאומרים בכל בוקר. הוא אמר לי: "אי אפשר לומר את המשניות הללו בלי להבין את הפירוש". כשהייתי ילד קטן, היה מביא לי פתקאות שבהן שמות של הזקוקים לישועה, כתובות בשפת הדייטש (גרמנית), וביקש ממני להתפלל על פלוני הזקוק לרפואה ופלוני הצריך פרנסה. הוא האמין באמת ובתמים שתפילתי, תפילת ילד קטן, מועילה.

איך היתה תפילתו של אבא?

עיניו של מרן הגאב"ד נעצמות, קולו נרגש: התפילה של אבא? הא, עוד חקוקה בעצמותיי. זו הייתה עבודת ה' מיוחדת במינה. מחזה מופלא עוד עומד לנגד עייני, ולא מש ממני עד היום הזה. אבא היה צריך לצאת לעסקיו בשעת בוקר מוקדמת, על כן הקדים להתפלל בבית. התעוררתי משנתי, ואני שומע מתיקות כזו, ערגה כזו... כשהתעוררתי, שמעתי אותו אומר את "אז ישיר" בניגון שובה לב, מילה במילה, בהטעמה...

גם אמי ע"ה הי"ד הייתה יראה את ה' ובמצוותיו חפצה מאד. בכל בוקר, בעת לכתי אל הלימודים, הייתה עוסקת בתפילתה, שאותה החלה בשש בבוקר, והייתה רק מנענעת לי בראשה לשלום.

מה זוכר עוד הגאב"ד מעבודת ה' של אביו?

את ברכת המזון שלו, שנאמרה תמיד במתינות, בנוסח מרטיט ומיוחד. אבא היה יוצא לעסקיו בכל בוקר, אבל תחילה אכל פת שחרית. וברכת המזון שלו? הלוואי שתפילת נעילה שלי לקראת מוצאי היום הקדוש תדמה במשהו לברכת המזון שלו ביום רגיל. עיניו היו עצומות, וקולו מלא טעם והתלהבות. הגאב"ד משחזר מילה במילה, בניגון מיוחד, מלא ערגה, כפי ששמע כילד, את ברכת המזון יוצאת מפי אביו: "שלא... נבוש... ולא... ניכלם... ולא... ניכשל... לעולם... ועד".

הגאב"ד נזכר: אני זוכר, שבליל הסדר, בשנה אחת, התעלף אבא באמצע אמירת "רחם נא" מרוב התרגשות, והיו צריכים להוציא אותו ישוב על כיסאו מהחדר.

הרי בהלכה נפסק, שאסור שיהיה סכין על השולחן בשעת ברכת המזון, כיוון שחסיד אחד דקר עצמו מרוב צער, כשאמר "רחם נא"... כשראיתי את אבא מתעלף, הבנתי את ההלכה הזו... אבל גם כשלא התעלף, הוא בער בשעת ברכת המזון. כל ברכת המזון, בכל יום רגיל, הייתה תורה שלמה.

שלהי שנת תרצ"ז. קול בכי מרטיט נשמע בבית משפחת וייס שבפעזינג, הסמוכה לפרשבורג.

והנה קול נער בוכה... היה זה הילד יצחק טוביה בן האחת עשרה, בנה הצעיר של אחת המשפחות המפוארות בקהילה, משפחת וייס. לא היה זה בכי על משחק שנשבר או ממתק שנעלם. היה זה בכי טהור, רצוף אהבה וגעגועים לתורה הקדושה. "אבא רחימאי", בכה הנער, שעתיד להאיר את שמי עם ישראל ברבות השנים, ולשבת על כס ברבנות בעיה"ק ירושלים, "אינני רוצה ללכת יותר לבית הספר הגויי, אנא, שילחו אותי ללמוד בישיבה קדושה, למען אוכל למלא את כל שעותיי בש"ס ופוסקים"...

דמעות נקשרו בעיני ההורים האוהבים, והתערבו הדמעות של הצער והכאב, כהזדהות עם הילד, בדמעות של התרגשות וגיל על ה'נחת' שזכו בה...

כי זאת יש לדעת: חוק חינוך חובה חל במדינת סלובקיה, ולפיו כל ילד וילדה חייבים ללמוד בבית הספר המקומי. בשל כך נאלץ הילד יצחק טוביה ללכת יום יום עם חבריו לבית הספר הנוכרי, ורק אחר הצהריים היו מתאספים בתלמוד תורה, ולומדים לימודי קודש עד השעה שבע בערב. בתקופת החופשה, כאשר היו המורים והתלמידים מתענגים על מנעמי החופשה הארוכה, התענגו נפשותיהם של התלמידים היהודים מזיו השכינה. באותם ימים - ששון ושמחה שלטו בקהילה היהודית. הילדים למדו בתלמוד התורה כל היום, מהבוקר עד הערב... אך את יצחק טוביה זה לא סיפק. דרוש דרש מהוריו לעזוב את העיירה ולגלות למקום תורה, שם יוכל לתת פורקן לנפשו הכמהה והמתגעגעת לתורה, ויוכל להרוות את צימאונו מים חיים, הנחצבים מבארה של תורה. האב

דמע יחד עם הבן ואמר: "שאלה כזו צריך לשאול אדם גדול", ונסעו האב עם בנו ל'דין תורה' מרתק מאין כמוהו, בבית דינו של הגאון הקדוש רבי יהושע בוקסבוים זי"ע הי"ד, גאב"ד וראש ישיבת גאלאנטא, מאור גולת הונגריה באותה תקופה.

שבעים ושבע שנה לאחר מכן ישחזר מרן הגאב"ד זצ"ל את קורות אותה שאלה ותשובה, שעסקו בו עצמו ובעתידו, ויספר על חסדי ה' ונפלאותיו.

אני זוכר עד היום - נוצצות עיניו הטהורות של מרן זצ"ל (שליט"א) - המחזה הזה לא מש מנגד עיניי. זוכר אני את ההפתעה שהייתה לי, כאשר הרב מגאלאנטא לא היסס אפילו לרגע לפני שפסק בנידון, לאחר שאבא תיאר בפניו את בכייתי. וכך אמר אותו גאון וקדוש: "טוב יותר ללמוד בבית ספר של הגויים, ולהיות סמוך אצל שולחן אביך, מאשר ללמוד אצל היהודים רחוק מאבא". הייתי מופתע מאוד. יותר מזה הופתעתי מהנחרצות שבתשובה, שנאמרה ברגע, ללא כל היסוס. אחרי זה כבר הבנתי מן הסתם לא הייתה זו הוראה לרבים; תלוי מי הבן, תלוי מי האב...

והוא ממשיך: הרב מגאלאנטא פסק את פסוקו, ושבנו הביתה. שנתיים אחר כך פרצה המלחמה האיומה, שהפרידה ביני לבין אבא לנצח– היום מבין אני ומכיר טובה לאותו צדיק וקדוש, שגם הוא נעקד על קידוש ה'. בזכות הוראתו, ובזכות שלא נטה לשמוע קול בכיי, זכיתי לשאוב מעיינות של חיי תורה ויראת שמים מאבא עוד שנתיים תמימות...

הרהבנו עוז ושאלנו: מנין היו לרב (שליט"א) מושגים גבוהים כאלו, כילד בן אחת עשרה, לבכות ולהתחנן לגלות מבית אבא כדי ללמוד במקום שאהבה נפשו?

מרן גאב"ד זצ"ל (שליט"א) מחייך ומפטיר: פרגעסט א גוטע שאלה, איך וועל דיך דערציילן דעם סוד (-אתה שואל שאלה טובה, אגלה לך את הסוד)...

אחי הגדול, דוד יונה, בא בברית האירוסין באותו זמן, והוא קיבל במתנה את הספר 'עת לעשות' (ביידיש) של הגה"ק רבי הלל מקאלאמיא זצ"ל. עיינתי בספר דנן, וראיתי כי הוא מאריך עד כמה אסור ללמוד לימודי חול בכלל, ובפרט אצל גויים. זה השפיע עליי מאוד, ומכאן נבע מקור דמעותיי...

עד כאן דברי הרב. אבל יכולים אנו רק לשער, כי בנוסף לכך, תעצומות נפש גדולות היו לילד, לצד חינוך שורשי ואיתן שקיבל בבית אביו ורב והעיירה, מהן חוצבה נפשו היוקדת, שהתרגשה מדבריו המלהיטים של הגה"ק מקאלאמיא...

שבת קודש לסדר "אחרי מות-קדושים", תרצ"ט. והעיר פעזינג נבוכה.

בעיצומה של השבת, והיה זה חודשים מספר לפני פרוץ מלחמת העולם השנייה, הגיחו הקלגסים הגרמניים אל תוך פעזינג ועשו בה שמות. באכזריות מרושעת הם גם תלשו את זקנו של רב העיר. הגאב"ד סיפר, כי לפני כחמש מאות שנה נשרפו בפעזינג כשמונים נפשות על קידוש ה', ובתוכם אב"ד הקהילה, והיו מזכירים את שמותיהם בעת הזכרת נשמות כל השנים, עד לחורבן הקהילה בשואה. שמות הנרצחים היו חקוקים בטבלה מיוחדת, בכניסה לבית הכנסת, וזו הייתה מעוטרת בלהבת אש. בעת שפרצו הרשעים הרוצחים הגרמנים להיכל בית הכנסת, בעיצומה של שבת קודש, נטפלו הללו דווקא לטבלה זו. הם תלשו אותה מהקיר, ונכנסו עמה לביתנו שהיה סמוך לבית הכנסת. היינו אז באמצע סעודת שבת, ובאיומי רובה הם כפו על אבי הי"ד לתרגם להם בכתב כל תיבה הכתובה בה. כשסיים גיחכו הרשעים וסיננו בשפתיים נוטפות דם: "אנחנו לא שורפים. אנחנו יורים".

הגאב"ד: בזיכרוני עוד חקוק הבכי של אמי הי"ד, כששמעה את הדברים הללו. רחמנות, היא בקשה, יש לנו עשרה ילדים. עדיין לא ידעה מה מצפה לעם היהודי.

הגאב"ד נזכר: בשבת בצהריים נכנסו לביתנו שוב, ואמרו בלעג שארון הקודש כבר עולה בלהבות. שני אחים שלי הצליחו להציל את עשרים ספרי התורה, והם הוטמנו עד לתחילת המלחמה בביתנו. בחודשים שנותרו עד לגירוש, בימים של קריאת התורה, נהגתי להחביא באמתחתי את אחד מספרי התורה הללו, והבאתי אותו אל בית הכנסת כדי שיוכלו לקרוא בו.

מרן נאנח: זה היה נורא נוראות. אי אפשר לתאר את הפוגרום שעשו אנשי האס.אס. בעיר. כל הלילה הם עמדו והכו יהודים ללא רחם.

למחרת אותה שבת החל מסלול ההצלה הפלאי של הילד בן השתים עשרה. פעזינג הייתה בגלילות פרעשבורג. ביום ראשון עם שחר נשלח הנער יצחק טוביה ברכבת, כשפאותיו מוחבאות מפחד הגרמנים, שכבר שרצו ברחובות, אל העיר פרעשבורג, כדי להביא את זעקת העיירה פעזינג הפצועה והחרבה למחצה.

הילד הצליח להגיע לפרשבורג, ותינה בפני ראשי הקהילה את מצוקתם של יהודי פעזינג. מנהל הקהילה, מר שוורץ, פרש את ידיו לצדדים ואמר: "מה אנו יכולים לעשות נגד הגרמנים?! רק דבר אחד נוכל לסייע לך; בקרוב יוצא ה'טרנספורט' האחרון מסלובקיה לאנגליה, ובו מורשים לנסוע רק עשרה ילדים מפרשבורג. היות שזה עתה נודע לנו שאחד מהם לא יוכל לנסוע, לאחר שאימו התחרטה ברגע האחרון, הרי נכניס אותך לרשימה במקומו". על אתר החל הלה לסדר את ניירותיו של העילוי מפעזינג.

הגאב"ד: לפני שנתיים ביקר אצלי יהודי חשוב מקנדה, וסיפר לי כי הוא הילד שיצא אז מהרשימה. כיוון ששמע שאני נכנסתי במקומו, הוא הגיע לפגוש אותי. לו ייעדה ההשגחה העליונה דרך מילוט אחרת.

לאחר שבועות נפרד הנער מהוריו, פרידה שהתבררה למפרע כפרידה לצמיתות , ועלה אל הרכבת.

מגלה לנו מרן הגאב"ד : עד היום נמצא באמתחתי מכתב, שכתב לי אבא לפני שהוגלה לאושוויץ, כאשר כבר הייתי בלונדון. במכתב כתב לי אבא יסודות חצובים של אמונה . הוא כתב לי שם, שעליי לדעת, כי מה שהקדוש ברוך הוא יעשה ויקבע - זה הטוב ביותר שיכול להיות. רק כך יכול להיות טוב, ולא אחרת. תדעו , קינדערלעך , הוא חזר וקבע במכתב, רק כמו שהקב"ה ינהיג , יהיה טוב, לא בשום צורה אחרת.

במכתב נוסף הורה לי אבא, שאשיר את זמירות השבת בדיוק כפי שהוא עצמו שר, ואכן עד היום הזה אני נשמע להוראה זו ועושה את רצונו. אני שר זמירות בדיוק כפי ששרנו בבית אבא.

מה היו דבריו האחרונים של אבא, לפני שנפרדתם?

היה זה בעת הפרידה בתחנת הרכבת. הייתי ילד בן שתים עשרה, ורגע לפני שנסעתי הוא העניק לי סידור, שבתוכו כתוב בנוסח יידישאי:"האלט זיך אין אייבישטער אימעטום אין איבעראל" (תחזיק בהקב"ה תמיד ובכל מקום). הסידור הזה נעלם לי ברבות השנים.

מרן הגאב"ד קם ממקומו , ומוציא מבית גנזיו ספר עתיק של 'אורחות צדיקים'. שקיבל במתנה מאביו. הוא מראה לנו מה שכתב בשער הספר לפני שנים רבות: "הספר הקדוש הזה ניתן לי בעת נסיעתי מבית אבי מורי זצוקללה"ה הי"ד כדי ללמוד בו ולקיים מה שנאמר בו, בחודש סיון תרצ"ט. ובספר הזה למד א"א זצ:"ל בעצמו, ועשה בו סימנים והגהות בכמה מקומות".

ברכבת, כאמור, היו תשעה ילדים מפרשבורג וילד אחד מפעזינג... מלבדו לא נותרה לאחר המלחמה כמעט נפש יהודייה חיה מעיירת מולדתו.

ילד בודד בלונדון הבירה

הגאב"ד של הימים ההם: הגענו ללונדון, והקבוצה חולקה בין שלושה 'בתי ילדים'. כל התשעה מפרשבורג חולקו בין שני 'בתי ילדים', כל התשעה מפרשבורג חולקו בין שני בתי ילדים, ואני שובצתי בבית שלישי. בשבת הראשונה לשהותי שם הזדעזעתי לראות ילדים כותבים. התחלתי לבכות על שנפלתי למקום הזה, שבו מחללים שבת, ואם כי מנהל המוסד גער במחללי השבת, לא רציתי להישאר שם. בלונדון חי יהודי צדיק יסוד עולם, רבי שמחה רובין זצ"ל, הרבי מסאסוב שמע על מצוקתי , ומיד במוצאי אותה שבת הכניס אותי אל המוסד שלו. כאן היו לי כמה חודשים טובים. למדתי פרק "איזהו נשך" עם הלכות ריבית, אצל המלמד רבי שאול שפר. באותה תקופה עוד התאפשרה העברת מכתבים לסלובקיה, וסיפרתי לאבא במכתב ששלחתי אליו כי אני לומד הלכות ריבית. במכתב שהחזיר לי ביטא אבא את האושר הרב שגרמתי לו בכך. בעיצומו של חודש אלול, עם פרוץ מלחמת העולם השנייה, הוציא השלטון האנגלי צו האוסר את שהותם של ילדים בלונדון, בשל ההפצצות הכבדות של הגרמנים על בירת אנגליה. כמיליון ילדים הוצאו מלונדון, ופוזרו בכפרים ברחבי אנגליה. הגעתי עם שלושה ילדים נוספים, צעירים ממני, אל העיירה 'אילי', ושוכנתי במשפחה נוכרית. היה זה בדיוק בשבת הראשונה, לאחר הבר מצוה שלי. מיד כשהגענו, הודעתי לבעלת הבית חד משמעית, כמבוגר שבחבורה, שיש לנו 'תנאים' לשהותנו במקום: א. שכל מאכלינו יהיו רק לחם ופירות; ב. שנשתה רק תה בלי חלב (תה בחלב משמש כמשקה פופולארי באנגליה) ג. שלא נסיר את הכיפה או ה'דאשיקל' מראשינו; ד. שלא יחממו לנו מים בשבת , משום מעשה עכו"ם. יש לציין כי המשפחה המארחת לא הייתה רעה כל עיקר, התנהגה אלינו בהגינות והסכימה לתנאים האלו.

כך, בניכר, חגגתם את בר המצווה?

קיבלתי רק מתנה אחת לבר-מצוה - קיצור שולחן ערוך, מהרבי מסאסוב...

בעיצומה של השבת שמענו כי הגיע למקום יהודי מסלובקיה. שמחתי, הנה יהודי ממדינתי. כשהגיע, התאכזבתי, היה זה יהודי רפורמי, שהגיע לשם ברכב, ועט תלוי על דש בגדו. הוא החל לפתות אותנו לאכול בשר. אחד הילדים הפעוטים ששהה עמי, כבר הסכים. אמרתי לו : אביך הוא השוחט ירא השמים של פרשבורג, ואתה תאכל נבלות? הילד הסכים איתי וחזר בו. אותו יהודי כעס, ואני הפכתי בעיני הגויים ל'מסית ומדיח'... אני מצדי שמחתי, שבשבת הראשונה להיותי בר מצווה מנעתי מילד יהודי לאכול טרף...

בשבת בצהריים הגישה לנו בעלת הבית בשר קר. כשהזכרתי לה את הסיכום בינינו, היא אמרה שאותו יהודי אמר לה שרק בשר חם אסור לנו לאכול, אבל בשר קר מותר. הסברתי לה שהוא הטעה אותה, ואנו איננו אוכלים מהבשר הזה כלל, לא קר ולא חם...

מיד כשראיתי שלושה כוכבים ברקיע, כתבתי מכתב לרבי מסאסוב, והתלוננתי שאיננו יכולים להישאר עוד בבית הגויים. וגם אם אנחנו נסתדר איכשהו, מה יהא על שאר הילדים הפזורים בבתי הגויים? ביום שני בבוקר הגיע המכתב אל הרבי, ובאותו יום בצהריים כבר הופיע הרבי במקום, ומיד החל בפעולות לפתוח בית ילדים נפרד. הוא חיפש הרבה , עד שמצא בית, שאותו שכר מאשת כומר,ולמחרת ביום שלישי עברנו לשם, והיינו ארבעת הילדים הראשונים. ב'ימים הנוראים' כבר היו שם חימשים ילדים יהודיים! הרבי מסאסוב שלח זוג צעיר מלונדון לנהל את בית הילדים. האברך, רבי שלמה שפירא, מנכדי ה'בני ישששכר' למד עמנו פרק "כל הבשר" במסכת חולין , וזוגתו בישלה.

בכל אותה תקופה לא רצה הגאב"ד ליהנות מחלב עכו"ם, כך שתקופה ארוכה לא טעם טעמו של חלב.

תקופה ארוכה כזו בלי חלב, לילד שצריך להתחזק ולגדול?

אכן, עיקר התפריט היה מורכב מחלב, וסבלתי מכך שלא טעמתי ממנו. גם חטפתי מכות על זה מאנשי הצוות.. תקופה קצרה לאחר מכן התיר לי מר ברנשטיין, מנהל המוסד, לנסוע למחלבה בעיר סמוכה פעמיים בשבוע כדי להשגיח על החליבה. כך הפכתי ל'משגיח' שהחלב לא יהיה חלב עכו"ם.

מנין שאב הגאב"ד את הכוחות לעמוד על שלו בגיל צעיר כזה בענייני הלכה, ואף להציב תנאים בביתו של הגוי?

המלמד שלי בלונדון, ר' שאול שפר, החדיר בי את המושגים האלו, ובסך הכל נשמעתי אליו לקראת סוף החורף נגשתי אל מר ברנשטיין, מנהל המוסד, וביקשתי ממנו לעבור ללמוד בישיבה. הסברתי לו שגם אחיי למדו בישיבות קדושות, אחי דוד למד בישיבת נייטרא, ואני רוצה ללכת בעקבותיהם. אך הוא דחה אותי, ואמר כי אני צעיר מדי.

כשראיתי שאינני מצליח להגשים את שאיפתי , ברחתי, יחד עם ילד נוסף, באמצע הלילה... ל"מזלי" תפס אותנו מר ברנשטיין והחזיר אותנו למוסד, תוך שהוא גוער בנו כי אנו "שווינדרלערס" (גנבים בלילה). כל תושבי העיירה הביטו בנו במבט מאשים... אבל מה לעשות שנפשי חשקה בתורה ובלימוד בישיבה? למחרת בשעה שתים עשרה בצהריים נמלטתי שוב. ידעתי כי המנהל יושב כעת בפגישה. כך הגעתי אל בורנמות' לפני פורים של שנת ת"ש, שם למדתי מסכת מגילה בישיבה אצל רבי יעקב שפירא (בן דודו של רבי שלמה) אך לא שהיתי שם זמן רב מדי. בורנמות' היא ליד הים, וכבר ראינו ספינות אויב שטות בים, מול אנגליה. שמות הרחובות בעיר כוסו , ונאסר על התושבים לדבר עם אנשים זרים. לאחר חג השבועות, כשאיומי המלחמה התגברו , והעיר התרוקנה מתושביה היהודים, לא ידעתי מה לעשות. אבל אז שלח האדמו"ר מסאסוב לאסוף אותי אל תוך ביתו.

האדמו"ר נתן לי אש"ל מלא, והיה לי 'מעין עולם הבא'. בכל בוקר למדתי עמו את פרק א' דחולין, ובערב טיילתי עם האדמו"ר , כשאנו משננים בעל פה את מה שלמדנו ביום.

בימי הסליחות של שנת ת"ש, משגברו ההפצצות, ולאחר שהתברר כי הנאצים מכוונים את הפצצות במטוסיהם דווקא אל השכונות היהודיות, לא רצה הרבי לקבל אחריות לחיי, והביאני אל בית היין, אל ישיבתו של מו"ר, הגאון הצדיק, רבי משה שניידר זצ"ל, מצויד במכתבו של הרב מפעזינג הי"ד.

הגאון רבי משה שניידר זצ"ל פרס את חסותו על הנער הצעיר, היתום מאב ואם, ונפשו דבקה בנפשו.

לנדון הפכה באחת לחזית. המוסקים הגרמניים השחירו את שמי העיר בהפגזות כבדות, והמונים ברחו מבירת המדינה. גם הנער יצחק טוביה נמלט לגייטסהד, אולם לא ארכו הימים, והבחור היתום קיבל זימון לצבא האנגלי כדי להשתתף במאמץ המלחמתי. החשש גבר, כאשר בתוך זמן קצר הגיע זימון שני.

בעל ה'חזון יחזקאל', הגאון רבי יחזקאל אברמסקי - היה נרעש. על אתר קם ונסע יחד עם הגאב"ד כל הלילה ללונדון , שם כינס מושב בית דין מיוחד ותהה: וכי זהו 'זעלנער' (חייל) ? הוא יעמוד בחזית ומוחו יהגה באותם רגעים בסוגיית התוס' במסכת בבא קמא, העוסקת בזורק חץ- אי בתר מעיקרא , אי בתר תבר מנא ... הרב אברמסקי ציווה להוציא מכתב מיוחד מבית הדין, הממונן לצבא האנגלי, שבו 'הסביר' בית הדין את 'עמדתו' , כי מדובר בבחור ישיבה שלומד תורה, ואין לו מה לחפש בצבא.

מרן הגאב"ד מחייך במאור פנים: כנראה אותם גויים פחדו משליח בית הדין, כי עד אז קראו לי פעמיים, ומאז לא שמעתי מהם והם לא שמעו ממני....אני זוכר בחור אחד ויחיד , שנאלץ ללכת לצבא, והשאלתי לו את ה'קיצור שולחן ערוך' שקבלתי כמתנה מהאדמו"ר מסאסוב -לונדון זצ"ל. לאחר המלחמה הוא החזיר לי את הספר, והוא עצמו לא נחמץ, אלא התעלה לכהן פאר ברבנות בבארא פארק שבארה"ב...

עשר שנים למד מרן הגאב"ד בכולל לבני עלייה בגייטסהד. בכולל למדו את כל סדר קודשים ומועד, ש"ס ופוסקים: בלילה למדתי הלכות יין נסך עם בחור מקומי, וברוך ה' לאחר ארבעים שנה, כאשר הייתי אחראי על השגחה בייצור יין במדינות צרפת, הונגריה ולוקסמבורג, השתמשתי באותו לימוד לטובת הכשרות. בכולל זה עלה ונתעלה, משנת תש"ח עד שנת תשי"ח, וקיבל היתר הוראה, מהרב רבינוב, תלמיד מרן ה'חפץ חיים', ומהרב שיקובצקי להרביץ תורה בישיבתו של הגר"א שלזינגר בלונדון.

(מתוך שיחה ל'מרווה לצמא')

אזהרות לדיינים

/ הרב שמעון ממן שליט"א

"ואצוה את שופטיכם בעת ההיא לאמר, שמוע בין אחיכם ושפטתם צדק, בין איש ובין אחיו ובין גרו" (א, טז) מבאר רבינו אור החיים הקדוש, מהו ל' לאמר הנז' כאן? לפי הפשט מדוייק זה הל' כיון שאינו אומר את הל' הזה בעצמו, אלא את משמעות הענין להיות מתונים בדין, כדי להוציא את ההלכה לאשורה. ועל דרך הרמז מבאר ע"פ דבריהם בירושלמי (סנהדרין פ"ג ה"ח) רב הונא כשהיה רואה איזה זכות לבעל דין שהגיע לפניו, היה פותח לו את פיו לעורר אותו על אותה זכות, לקיים מה שאמר הכתוב (משלי לא) "פתח פיך לאלם". וזהו שרמז כאן הכתוב "לאמר", כי על הדיין לעורר את לב הבעלי דינים לטעון על זכותם, כדי שלא תהיה האמת נעדרת.

עוד מבאר רבינו ע"פ מה שנפסק בהלכה (פכ"א מהלכות סנהדרין) שצריך הדיין לשמוע הטענות מבעלי הדינים ולשנות טענותיהם, ע"כ. ולזה נתכוין כאן הכתוב "לאמר שמוע", להורות שצריך השופט לאמר בפיו מה ששמע מבעלי הדין.

"שמוע בין אחיכם ושפטתם צדק" שואל רבינו אור החיים הקדוש, למה צריך לצוות על השמיעה, הרי פשוט הוא, כי אם לא ישמעו אותם על מה ידונו? עוד יש לדקדק מהו ל' שמוע, למה לא אמר שמעו? אכן כוונת התורה לצוות על הדיינים להיות מתמידים על השמיעה ולא יקוצו בדבריהם. והענין מתחלק לב' דברים. הראשון הוא מבעלי הדינים בעצמן, שאם ירצו להוסיף טענה או הוכחה לדבריהם, ישמעו אותם תמיד עד סיום דבריהם. והשנית שלא יאמרו הדיינים, כבר הטרחתם עלינו רבות בדיון שלכם, ואת שאר דבריכם נשמע בזמן אחר, אלא מצווין לשמוע את כל דבריהם בלא שהייה למועד אחר.

עוד נתכוין להזהיר את הדיינים, להיות פקחים בשמיעת טענות בעלי הדין, ובאופן סידור הטענות שלהם או עקימת שפתיהם. וזהו אומרו "ושפטתם צדק" כלומר כפי מה שנתברר לכם הצדק עם מי, הגם שיהיה הפך משפט הסדור והידוע, שאין לדיין אלא מה שעיניו רואות.

עוד נתכוין הכתוב להזהיר את הדיינים "שמוע בין אחיכם", להיות שומעים בעצמן את בעלי הדין ולא ע"י מתורגמן. עוד נתכוין הכתוב להזהיר לדיינים, שלא יהיה הדיין מצהיל פניו לאחד מבעלי הדין. ולזה אמר "שמוע בין אחיכם" שהשמיעה תהיה בין אחיכם, שווה בין בעלי הדין הבאים לפניך. שעל הדיין לשמוע את דבריהם, ורק ע"פ הדברים הללו להורות את הדין, ולא ע"פ ענינים נספחים.

או יבואר "שמוע בין אחיכם" שעל הדיין להיות שומע ולא להביט על פני בעלי הדין, שלא יגרום לו להיות נושא פנים לאחד מבעלי הדין. ומספר רבינו על חכם רבי משה בירדוגו זצ"ל, שהיה מדקדק בשעת הדין שיהיו עניו למטה, ולא היה נושא עיניו כל עיקר. כי היה מרגיש בעצמו, שאם היה נושא את עיניו לצד ההכרח לאחד מבעלי הדין, היה משנהו מתבלבל.

מכאן אנחנו למדים עד כמה צריך הדיין לכוין את ההלכה, ולא לעשות שום פעולה שיכולה לגרום לעוות את הדין. ולא לדון אלא מתוך ישוב הדעת, ע"י שיסלק כל דבר המטריד את לבו לכוון את ההלכה. ואין צריך לומר, שצריך להיות בקי בכל ההלכות הקשורות לענייני הנדונים תחתיו.

מנהגי יהדות תימן ב-9 הימים

בסידורי תימן הקדומים אין פירוט של ההלכות בתקופה הזו שבין י"ז בתמוז לט' אב, והסתמכו בזה על המנהג וההלכה הקדומה בתימן כמסורת התלמוד, הגאונים והרמב"ם. אשר לאכילת בשר בשלושת השבועות - מנהג תימן המקורי כתקנות חכמים, שאין מחמירים במנהגי האבל על חורבן בית המקדש מי"ז בתמוז, אלא כמפורט במשנה במסכת תעניות: משנכנס אב ממעטין בשמחה, ושבוע שחל בו ט' באב אין מכבסין ואין מסתפרין, ולא נהגו לאסור אכילת בשר בתשעת הימים, אלא כתקנות חכמים, שאין לאסור בשר ויין אלא בסעודה המפסקת בלבד ואף אין לאכול שני תבשילין בסעודה זו. כלומר, התימנים אינם מחמירים כמו אחינו הספרדים והאשכנזים לאסור אכילת בשר מראש חודש אב כמנהג הספרדים או להחמיר מי"ז בתמוז כמו אחינו האשכנזים. מהו ההסבר למנהג תימן, ומדוע לא נהגו בתימן להחמיר בשבוע שחל בו ט' באב? ההסבר, לדעתי, קשור בראש ובראשונה במציאות החיים של היהודים בתימן.

בסוד שיח
כשם שפרצופיהם שונים
כך דעותיהם שונות

עריכה גרפית - גיל ויין

נשמח לקבל תגובות והערות מהקוראים
בדוא"ל: besod@013net.net